

Guldfisk

Af Claus Holm Sørensen
Aalborg akvarieforening

Guldfisk! Vi har alle sammen set dem, de fleste af os mener at de er grimme, nogle enkelte synes at de er kønne, nogle mener at de er spændende, en hel del synes at det er trist at se fisk der i den grad er blevet ødelagt, osv. osv. det vi alle kan blive enige om, er at det har været et fantastisk avlsarbejde der ligger bag deres udvikling. Men hvad er det egentlig for en fisk som i mange tilfælde bliver holdt under så kummerlige forhold at den menneskelige etik nærmest synes at være ren science fiction.

Jeg har i litteraturen fundet en del om denne egentligt spændende fisk som jeg nok indrømmer ikke lige er den fisk som jeg selv vil bryde mig om at holde i mine akvarier. Men til trods for dette har fisken og vel egentligt akvariestikken, (som guldfisken vel er grundlægger af, i den form som vi kender den i vores kulturkreds.) en meget spændende historie, noget af den har jeg i det følgende prøvet af gengive uden at det skal gøres til genstand for større tilbedelse fra de af jer der har disse umælede kræ i de på markedet tilgængelige bowler, som gud forbyde stadig ikke er blevet ulovlige og også denne gang er blevet glemt af lovgiverne i den kommende dyreværns lov.

Guldfisken stammer oprindeligt fra Kina hvor den var en fisk, som udelukkende blev holdt af fyrster og andre fremtrædende notabiliteter i dette himmelske rige. De indrettede i deres parker store damme til den eller havde den gående i store rigt udsmykkede porcelænsskåle - at fiskende blev holdt højt i ære, ser man bla. deraf, at talrige gamle kinesiske adelslægter havde guldfisken i deres våbenskjolde. Interessant er det at guldfisken stadig i Kina har bevaret sin store popularitet, ja at til trods for revolutionen er denne måske endog øget idet det nu ikke kun er magtens elite men også den almindelige kineser der har den i sin bassiner.

De ældste optegnelser i Asien stammer fra Sung-dynastiet (ca. 960-1126) hvori det berettes at under guvernør Ting Yen-tsan fandtes der i Kiahsing i årene 968-975 en guldfiske dam, senere indrettedes der ved Luho-pagoden i Hangtschou og i Nanking guldfiske damme, der blev passet af præsterne. Fiskene blev fodret og passet godt på, men måtte ikke spises. Det skal dog fremhæves at der i de samme damme blev holdt andre dyr. I 1163 oprettedes de første damme, som kun skulle anvendes til opdræt af forskellige guldfiske former. Kejser Tshao Kou var en af de mest aktive på dette felt.

I årene mellem 1276 og 1546 altså langt ind i Ming-dynastiet udbredtes interessen for guldfiske opdrættet, men det var fortrinsvis de højeste klasser, som gav sig af med denne hobby. I 1330(Yüan-dynastiet) nåede guldfiskene til Peking, og efterhånden blev det tilladt for almindelige borgere at dyrke guldfisken, allerede omkring 1510 fandtes mange private guldfiskedamme udenfor kejserpaladserne (den forbudte by) folk der ikke havde råd til at etablere damme holdt guldfiskene i mindre beholdere; selve akvariekulturen kan man regne med opstod omkring 1540-ere. Digterne begyndte i denne periode også at besyngte disse levende ædelsten, som nu var blevet folkets eje.

Det ser ud til at guldfisken bringes til Japan i år 1502. idet det angives at en fyrste ved navn Yoshisato Yanagisawa grundlagde de første opdrætsanstalter. Det største opdræt fandt sted i Kooriyama, (provinsen Nava) og det eksisterer endnu; et område på 24 ha. Med 2341 damme. Her opdrættes 10 millioner fisk hvoraf hovedparten eksporteres.

Hvorledes fiskens udvandring til Europa er sket ved vi ikke så meget om. Så vidt de historiske kilder antyder er fiske ankommet til Java i det 16 århundrede hvorefter den når til Mauritius, Kap og St.Helena. Almindeligvis antages det at Portugal var det land i Europa der først stiftede bekendtskab med guldfisken, men der er stor uenighed om hvilke årstal dette er indtruffet; nogle kilder nævner 1611 andre 1691, det sidst år er vi sikre på at guldfiske i hvert fald blev præsenteret i England. I 1730 lykkedes det for første gang at få yngel af dem på vort kontinent. Derfor er det indlysende at op til dette år var guldfisken en

fabelagtig dyr hobby eftersom samtlige fisk skulle fragtes den halv jord rundt på sejlskibe, og det blev regnet som meget stort at købe en sådan fisk. Efter 1730 oprettedes der flere steder i Europa opdrætsanstalter, således i feks. Oldenburg og i omegnen af Le Havre. En forandring sket tilfældigt da nogle guldfisk undslap i et vandløb nær Lissabon og her formerede sig i rivende hast, priserne dalede nu og det at man også fik held til at former fisken i akvarierne gjorde selvfølgelig at priserne ikke steg. Forbruget af fisk var set med datidens øjne meget stort, en enkelt opdrætsanstalt i Oldenburg bragte således ca. 300.000 stk. på markedet om året. Til Danmark kommer fisken vist nok først i begyndelsen af det 19 århundrede.

Muligvis lidt tidligere da jeg mener at guldfisken i parken ved Moesgaard er fra omkring 1796-erne. Aalborg akvarieforening opstod i kølvandet i 1943.

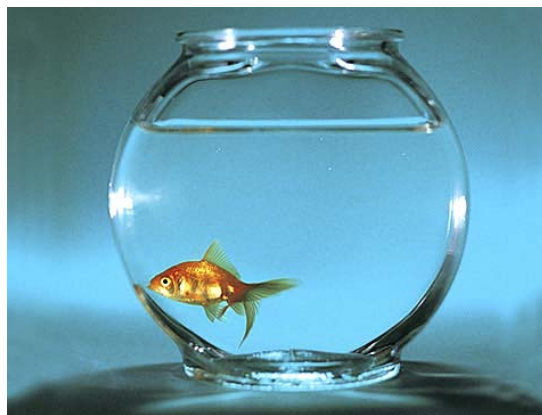
Hvordan er det nu lykkedes mennesket at fremavle denne fisk og har mennesket virkelig med bevisst skabervilje ladet alle disse former opstå. For at begynde med guldfisken, hvorledes er den blevet gylden? – her er der tale om en form for mutation fra naturens side, altså en arvelig forandring, som ikke skyldes en krydsning. Denne gen fejl har mennesket så udnyttet også rendyrket gennem tiderne. Og da det viste sig at fiske var taknemmelig at yngle med, ja så var løbet vel egentlig bare sat i gang.

Alle slørhalerne er opstået fra guldfisken og skyldes kineserne og japanerne. Slørhalerne nøjes med almindelig stuetemperatur, de grovere typer kan godt trives

i laver temperature, medens de finere typer ikke tåler under 13 – 14 grader. Generelt kræver fiskene meget ilt og bør derfor have et stort akvarium.

Slørhalens historie i Europa er noget bedre kendt end guldfiskens. Efter at guldfisken havde fundet vej til næsten alle borgerskabets hjem i Europa, gik der lang tid førend slørhalerne fandt vej til disse, først så sent som i 1872 kom de første sendinger fra østen.

Det var franskmændene Carbonnier, der fik de første eksemplarer af teleskopfisk og slørhaler hentet. Allerede året efter disses ankomst til Frankrig opdrættede Peter Carbonnier dem og forærede dem til enkelte andre Liebhabere. – På samme tid som P. Carbonnier gennem venner blandt marineofficerer fik sine første fisk, nåede fiske også fra Japan til Amerika. I Tyskland og i Norden var fiske totalt ukendt selvom japanere bosat i Berlin, som havde bragt interessen for akvariestik med sig fra deres hjemland, berettede om at man i deres hjemland opdrættede denne mærkelige fisk, især om denne mærkelige guldfisk med lang, sløragtig og gennemsigtig hale, disse beretninger synes dog ikke at finde rigtig tiltro blandt driftige forretningsfolk.

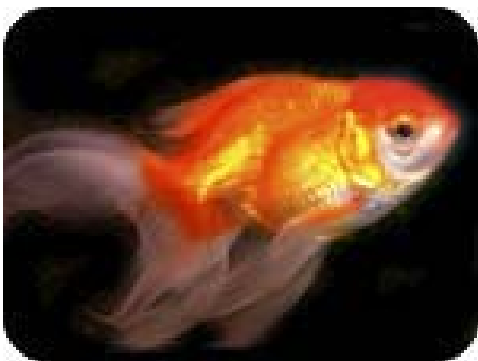

Først i 1883 gjorde en opdrætter P. Matte et forsøg på at få et tysk foretagende i Japan interesseret i sagen, og der blev indkøbt nogle fisk, som blev overgivet i en af deres skibskaptajners varetægt, fiskene omkom desværre under den lange rejse og af en ny sending som i midten af Oktober samme år ankom til Hamburg, overlevede kun 28 individer af 260 indkøbte fisk i Yokohama, endnu en sending nåede frem i december måned samme år, denne gang var der 24 fisk der klarede turen, det blev det Matteske opdrætsanlæg som betød at fisken efterhånden kom ud til hele Europa og vel egentligt gjorde akvariehobbyen til det den er i dag i vore verdensdel, japanerne skal have æren for de utallige varianter der efterhånden er blevet udviklet og som i sidste ende er skyld i at interessen for akvarium aldrig er forsvundet. Det er en enorm opgave at beskrive hvilke former der gennem tiderne er udviklet og du har nok selv set hvor mange typer og varianter der kan gemme sig i dyrehandlernes slørhale akvarier.

De vigtigste opdrætscentre i Japan findes i Tokio og Koriyama. Tokios opdrætningsmetode anvendes i det nordlige Japan medens Koriyama's principper bruges i den sydlige del af landet. I Tokio er den populæreste fisk Ranchu'en. Hvert år afholdes der i Tokio udstillinger af denne hovedstadens yndlingsfisk. Udstillingerne varer sædvanligvis i to dage; den første dag bedømmes de gamle fisk og på anden dagen bedømmes de unge fisk. I Japan hvor slørhalerne mest benyttes til at sætte i havedame, sker opdrættet som oftest i store cement kar i det fri. Hvad Ranchu'en angår, da benyttes tidligere i mindre opdrætningsanstalter 5 fisk til avl. 2 hunner og tre hanner i hvert bassin, der var og er ca. 120 cm i kvadrat; mens stører opdræt anvender 50 fisk, lige mange af hvert køn i bassiner på 180 - 210 cm i kvadrat, vandstanden er på ca. 15 cm. Året før udstillingen afholdes, anvendes den største opmærksomhed på tillægfsfiskenes pleje, de fodres rigeligt uden dog at overfedes. Nogen tid, før legen om foråret skal finde sted, adskilles kønnene og rigtige erfarne opdrættere kan af fiskens udsende bestemme omtrent dagen for gydningen. De fodres nu med myggelarver, tubifix eller regnorme og sættes derpå sammen. Når det en dag falder ind med varme eller regn, kan man vente legen, vandet skiftes og der lægges bundter af Myriophyllum Verticillatum i bassinet og den følgende dag kan legen forventes.

Umiddelbart efter legen fjernes enten fiskene eller planterne, til hvilke rognen har klæbet sig fast. Efter 3 dage begynder larverne at sværme om og de fodres nu en gang dagligt med hårdkogt æggeblomme udrørt i vand og derefter siet gennem et lærred eller gaze. Efter 7 dages forløb begynder man at fodre med levende dafnier, efter 14 dage får de myggelarver og regnorm skåret i stykker. 20 dage efter klægningen foretages den første sortering, idet de tages op i hvide fade og bliver kontrolleret om deres halefinder opfylder betingelserne. 10 dage efter sorteres de igen og denne gang er det rygfinerne der kigges på. Atter 10 dage senere sorteres de efter størrelse og endnu 10 dag efter denne sorteres de for fjerde og sidste gang, også denne gang efter størrelse. Under denne proces er de selvfølgelig blevet fordelt i en lang række forskellige bassiner. Man lader dem nu overvintre på en vandstand af 18 - 24 cm i særlige cementbassiner, der er forsynet med dæksler og desuden ligger under halvtage der er åbent mod syd, for de fire til femårige fisk opnås den højeste pris.

Den fisk, som især opdrættes på det andet knudepunkt for slørhale-opdrættet, kaldes Ryukin, og er den vores slørhale stammer fra, den karakteriseres ved at findestrålerne i halefinnen er sarte og bløde, Ryukin'en opdrættes i damme med mudderbund på 132 kubik cm. og en vandstand på 76 cm.

Æggene afsættes på Myriophyllum, der efter legen tages op og anbringes i damme, hvori der ved gødskning i forvejen er sørget for rigeligt med infusorier. Den videre behandling forgår som hos den førnævnte type.

Hos en fin slørhale skal kroppen være kort, æggeformet og højden stå i forhold til længden som 3 - 5. Ryggen skal uden afsats gå ud i halefinnen, og kroppen må ikke have stilk. Halefinnen skal være dobbelt, altså to finner ved siden af hinanden og de skal være adskilt lige ved grunden: ofte er der den fejl at de er sammenvoksede oventil, hvorved der fremkommer den såkaldte påfuglehale. Halens længde må være kroppens 5/4 gange;

forneden må der i hver hale være en indbugtning der dog ikke må overstige 1/6 af længden; der fremkommer således i alt fire afrundede hjørneflige. Frem for alt må finnestrålerne ikke være stive, men halen skal når fisken bevæger sig, bølge som et fint silkeslør. Bryst- og bugfinner skal også være lange, gatfinnen, der til dels skjules af halefinnen skal hos den helt korrekte fisk være dobbelt. Rygfinnen skal i den forreste del have kroppens højde og i den bagerste del falde til det halve. Farven kan som hos guldfisken variere og være gylden, gul, rødgylden, hvid, sort og blålig. Der findes også nogle skælløse fisk hvor skællene tilsyneladende er helt forsvundet.

Hos såvel guldfisk som slørhale kan hanner kønsbestemmes på at gattet ligger i en flad gruppeagtig fordybning, hunnen har ikke denne fordybning, men viser dog i parringstiden et lille fremspring i form af et stumt æggerør ca. 1mm. Langt. Langt lettere er det dog at kende hannerne på at, som hos mange andre karpfisk, der forekommer små, hvide såkaldte brunstvorter der om foråret viser sig på

gællelågene og brystfinnernes forreste stråle for så efter legetiden atter at forsvinde. Hunner har aldrig disse vorter.

Legen begynder om foråret ved 17 – 20 graders c. og fiskene kan lege 3 – 4 gange i sommerens løb. Den heldigste temperatur ligger på ca. 20 grader. Mange plejer at sænke vandstanden til

20 – 25 cm. for at få så mange æg befrugtede som muligt kan man sætte to hanner til en hun. Hos de mere bevægelige guldfisk er det rigeligt med en han. Under legen driver hannen hunnen og æggene hvirvler ud i vandet og klæber sig fast alle steder, på planter, sten, ruder og på bundlaget. Dette gentager sig mange gange i dagens løb, til fiskene til sidst bliver stående roligt mellem planterne, hvilket er et tegn på at legen er forbi for denne gang. Æggene er glasklare og på størrelse med et hirsefrø og der er op til flere hundrede af dem. De ubefrugtede kan man allerede skelne efter 5 – 6 timer, de befrugtede forbliver klare. Larverne kommer frem

efter 3 – 6 dages forløb og forholder sig i nogle dage roligt, medens de lever af deres blommesæk.

Opfodring sker på samme måde som tidligere beskrevet i denne artikel. Ungerne er grå og udfarves først efter mange måneder eller års forløb og nogle forbliver altid grå, først efter et par år er deres finner fuldt udvoksede.

Dette var lidt om den fisk som om nogen har grundlagt vores hobby uden dog at jeg vil forklejne guppyen, men guldfisken var den første og desværre må vi nok erkende den fisk der er mest på vej ud af vores hobby, dog undtagen de af os der har havebassiner, men ingen af os holder dog disse fisk i akvarier mere, dertil er vores teknik løbet fra guldfisken, og vi er blevet langt mere kræsne.